

ŽELJEZNIČKO PRIJEVOZNO PRAVO

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za pomorsko i općeprometno pravo

IZVORI ŽELJEZNIČKOG PRIJEVOZNOG PRAVA

- Međunarodni

Međunarodna organizacija za međunarodne prijevoze željeznicom (OTIF)

➤ Konvencija o međunarodnom željezničkom prijevozu (COTIF) od 9.5.1980. u verziji Protokola o izmjenama od 3.6.1999. (COTIF '99; RH stranka, NN MU 12/2000, 4/2006)

Organizacija za suradnju željeznica

❖ Sporazum o međunarodnom željezničkom robnom prometu (SMGS), 1951. (stranke Rusija, Kina, Mongolija, NDR Koreja, Vijetnam, istočnoeuropske države)

IZVORI ŽELJEZNIČKOG PRIJEVOZNOG PRAVA II

- COTIF 99 – Struktura:
 - Osnovni tekst (definicije, struktura i financiranje OTIF-a, rješavanje sporova, postupak izmjene COTIF-a, završne odredbe)
 - Protokol o imunitetu OTIF-a
 - *Jedinstvena pravila o ugovoru o međunarodnom prijevozu putnika željeznicom (CIV – Dodatak A COTIF-u; CIV/COTIF)*
 - *Jedinstvena pravila o ugovoru o međunarodnom prijevozu robe željeznicom (CIM – Dodatak B COTIF-u; CIM/COTIF)*
 - Pravilnik o međunarodnom prijevozu opasne robe željeznicom (RID – Dodatak C COTIF-u; RID/COTIF)
 - Jedinstvena pravila o ugovorima o korištenju vozila u međunarodnom željezničkom prometu (CUV – Dodatak D COTIF-u; CUV/COTIF)
 - Jedinstvena pravila o ugovoru o korištenju infrastrukture u međunarodnom željezničkom prometu (CUI, Dodatak E COTIF-u; CUI/COTIF)
 - Jedinstvena pravila o vrednovanju tehničkih standarda i prihvaćanju jedinstvenih tehničkih propisa primjenjivih na željeznička sredstva namijenjena korištenju u međunarodnom prometu (APTU – Dodatak F COTIF-u; APTU/COTIF)
 - Jedinstvena pravila o tehničkom odobrenju za prihvatljivost tehničkih sredstava namijenjenih za korištenje u međunarodnom prometu (ATMF – Dodatak G COTIF-u, ATMF/COTIF)

DRŽAVE STRANKE COTIF-a 99 I SVIH DODATAKA (33)

DRŽAVE KOJE NISU STRANKE COTIF-a 99 (3)

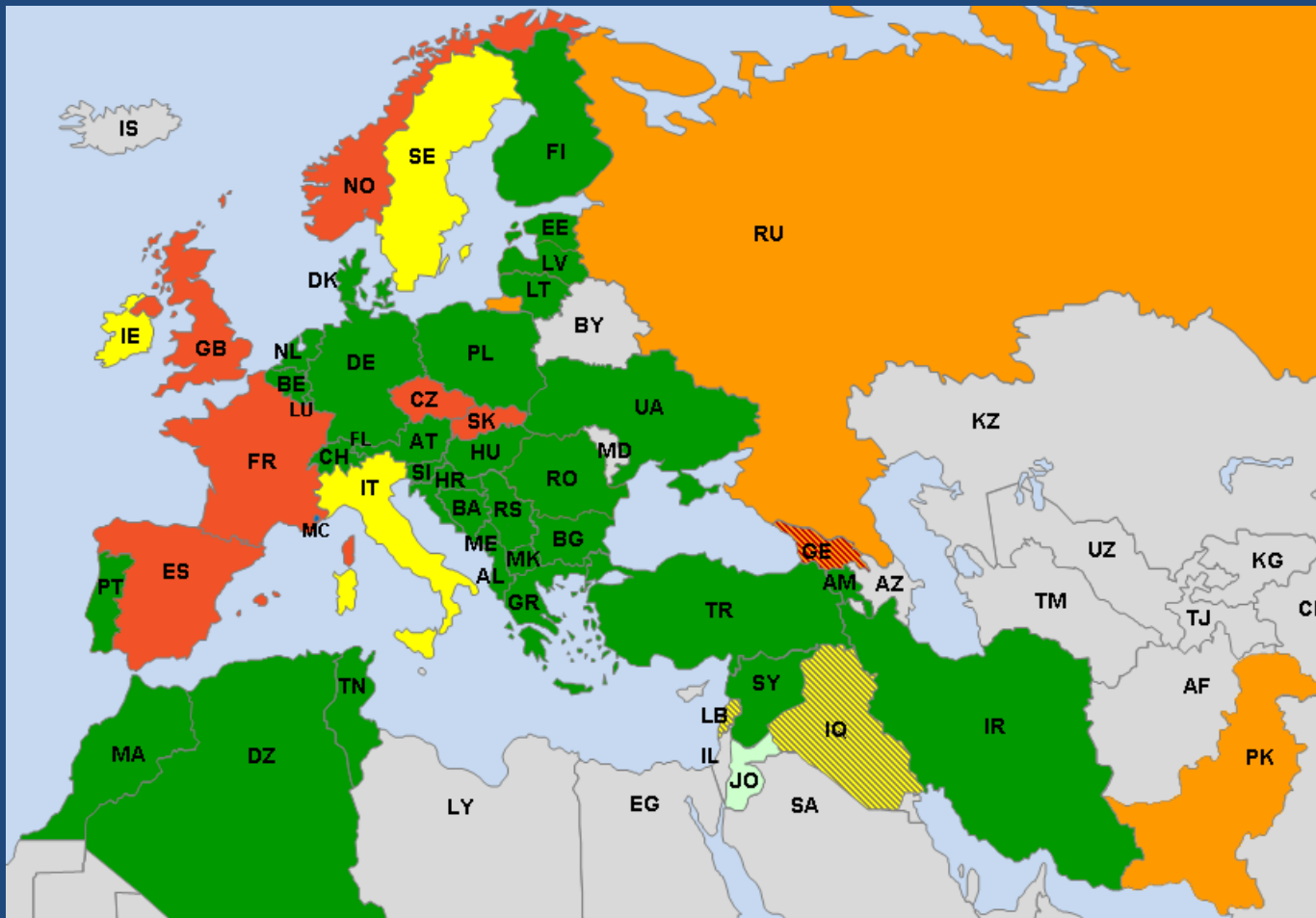
DRŽAVE STRANKE COTIF-a 99 ALI NE I CIV/RID/CUV(CUI/APTU/ATMF (2)

DRŽAVE STRANKE COTIF-a 99 ALI NE I CUI/APTU/ATMF (6) + GRUZIJA (GE) KOJA NIJE STRANKA NITI CUV

DRŽAVE STRANKE COTIF-a 99 ALI NE I ATMF (1)

DRŽAVE KOJE NISU ČLANICE OTIF-a

PRIDRUŽENI ČLAN OTIF-A

IZVORI ŽELJEZNIČKOG PRIJEVOZNOG PRAVA III

- Pravo EU (izbor):
 - Uredba (EZ) 1371/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 23.10.2007. o pravima i obvezama putnika u željezničkom prometu (s Prilogom 1 – odredbe CIV/COTIF o sklapanju i izvršavanju ugovora o prijevozu putnika i prtljage, odgovornosti prijevoznika za putnike i prtljagu, odgovornosti putnika, ostvarivanje prava na naknadu štete, odnosi između prijevoznika koji su sudjelovali u sklapanju/izvršenju ugovora o prijevozu; s Prilogom 2 – Obavijesti koje prijevoznici i prodavači karata moraju pružiti putniku)
 - Primjena od na prijevoz u EU od strane prijevoznika koji ima dozvolu (licencu) za obavljanje usluga prijevoza (moguće vremenski ograničeno izuzeće za domaći prijevoz i prijevoz kod kojega se značajan dio (uključujući i zaustavljanje) obavlja izvan EU; trajno izuzeće dopušteno za gradski, prigradski i regionalni prijevoz)
 - Direktiva 2008/68 Europskog parlamenta i Vijeća o prijevozu opasne robe u kopnenom prometu (cesta, željeznica, unutarnja plovidba - “kompilacija” ADR, RID/COTIF I ADN)
 - **IZVORI ŽELJEZNIČKOG PRIJEVOZNOG PRAVA (DONESENI POD OKRIVLJEM OTIF) IZRAVNO (PRIJEVOZ PUTNIKA) ILI NEIZRAVNO (PRIJEVOZ ROBE) POSTAJU PRIMJENJIVO PRAVO ZA EU PRIJEVOZE**

IZVORI ŽELJEZNIČKOG PRIJEVOZNOG PRAVA IV

- Hrvatski nacionalni izvori prava
 - Zakon o ugovorima o prijevozu u željezničkom prometu (NN 87/1996) ZUPŽP
 - Zakon o željeznici (NN 32/2019) ZŽ – čl. 29., obveza prijevoznika da izradi funkcionalne planove radi zaštite putnika i pružanja pomoći u izvanrednim situacijama, a u cilju primjene Uredbe EU 1371/2007 o pravima putnika
 - Tarife prijevoznika – opći prijevozni uvjeti

UGOVOR O PRIJEVOZU ROBE ŽELJEZNICOM (PREMA CIM/COTIF)

- Primjena CIM/COTIF : - međunarodni prijevoz:
 - ✓ za svaki ugovor o prijevozu robe uz naknadu kad je mjesto preuzimanja robe i mjesto određeno za isporuku u različitim državama strankama (kumulativna obvezanost CIM/COTIF-om), bez obzira na mjesto poslovanja i nacionalnost strana u ugovoru o prijevozu
 - ✓ za ugovore o željezničkom prijevozu robe uz naknadu, kad se mjesto preuzimanja robe i mjesto određeno za isporuku nalaze u različitim državama članicama, od kojih je barem jedna država članica (alternativna obvezanost CIM/COTIF-om), a strane u ugovoru su suglasne da ugovor podliježe CIM/COTIF-u
 - ✓ kad međunarodni prijevoz koji je predmet samo jednog ugovora, uključuje cestovni ili riječni prijevoz u unutrašnjem prometu države članice, kao dodatak pograničnom željezničkom prijevozu, primjenjuje se CIM/COTIF
 - ✓ kad međunarodni prijevoz koji je predmet samo jednog ugovora o prijevozu uključuje pomorski ili pogranični riječni prijevoz kao dodatak željezničkom prijevozu, CIM/COTIF se primjenjuje ako se pomorski ili riječni prijevoz obavlja na uslugama koje su uključene u popis usluga predviđen u CIM/COTIF
- Dakle, posljednja dva slučaja omogućuju primjenu CIM/COTIF, pod određenim uvjetima, i na ugovore o prijevozu kod kojih se roba ne prevozi u cijelosti željeznicom (multimodalni prijevozi)

UGOVOR O PRIJEVOZU ROBE ŽELJEZNICOM (PREMA CIM/COTIF) II

- Konsenzualan i neformalan ugovor
- Prijevoznik se obvezuje prevesti teret do odredišta i tamo ga isporučiti primatelju
- Obavezno izdavanje teretnog lista (bez utjecaja na valjanost ugovora) kojeg potpisuju prijevoznik i pošiljatelj
 - Ako je prijevoznik utovario robu, teretni list je *prima facie* dokaz o stanju i količini robe i ambalaže u trenutku preuzimanja na prijevoz
 - Ako je pošiljatelj utovario robu, teretni list je *prima facie* dokaz o stanju i količini robe i ambalaže samo ako ih je prijevoznik pregledao i u teretni list upisao rezultat pregleda (pregled će zahtijevati pošiljatelj a prijevoznik to mora učiniti samo ako raspolaže mogućnostima da to uradi – dodatni troškovi koje plaća pošiljatelj)
 - Original teretnog lista (jedan) prati pošiljku i predaje se primatelju na odredišnom kolodvoru
 - Na duplikatu teretnog lista prijevoznik mora potvrditi preuzimanje robe na prijevoz i vratiti ga pošiljatelju.
 - Dodatni dijelovi (kopije) teretnog lista: kopija za otpremni kolodvor; teretna karta koja se nakon predaje robe primatelju dostavlja službi za kontrolu prihoda željeznice; izvješće o prispijeću za primatelja koje on po primitku originala teretnog lista vraća kolodvoru i služi prijevozniku kao dokaz o predaji pošiljke primatelju; kopija koja služi za graničnu kontrolu
- Pravo raspolaganja robom za vrijeme prijevoza načelno ima primatelj od trenutka izdavanja teretnog lista, osim ako pošiljatelj ne naznači suprotno na teretnom listu (tada pravo raspolaganja robom ima pošiljatelj sve dok primatelj ne preuzme teretni list odnosno robu)

UGOVOR O PRIJEVOZU ROBE ŽELJEZNICOM (PREMA CIM/COTIF) III

ODGOVORNOST PRIJEVOZNIKA

- Odgovornost u razdoblju od preuzimanja robe na prijevoz do predaje i to za gubitak, oštećenje robe i zakašnjenje (prekoračenje dostavnog roka) na osnovi **RELATIVNOG KAUZALITETA**
- Opći egzoneracijski razlozi (za sve vrste odgovornosti):
 - Krivnja imatelja prava (pošiljatelja odnosno primatelja)
 - Uputa imatelja prava koja nije prouzročena krivnjom prijevoznika
 - Unutarnja mana robe
 - Okolnosti koje prijevoznik nije mogao izbjeći i čije posljedice nije mogao spriječiti
 - Dodatni razlozi kod multimodalnog željezničko-pomorskog prijevoza (neskrivljeni požar, spašavanje na moru, ukrcaj tereta bez vagona na brod izvršen uz suglasnost pošiljatelja naveden na teretnom listu, “rizici mora”)
- Prijevoznik mora dokazati postojanje nekog OER-a

UGOVOR O PRIJEVOZU ROBE ŽELJEZNICOM (PREMA CIM/COTIF) III

ODGOVORNOST PRIJEVOZNIKA cont 1.

- Posebni egzoneracijski razlozi (posebne opasnosti) samo za štete na robi; ne i za zakašnjenje
 - Prijevoz otvorenim vagonima u skladu s uvjetima prijevoza ili izričitog sporazuma prijevoznika i pošiljatelja navedenog u teretnom listu
 - Nepostojanje ili neodgovarajuće pakiranje robe koja je uslijed tih nedostataka po svojoj prirodi izložena gubitku ili oštećenju
 - Utovar robe od strane pošiljatelja ili istovar robe od strane primatelja
 - Prirodna svojstva robe zbog kojih je ona osobito izložena gubitku ili oštećenju zbog lomljenja, korozije, unutrašnjeg i spontanog raspada, isušenja ili rasipanja
 - Neispravan, netočan ili nekompletan opis ili broj pakiranja
 - Prijevoz živih životinja
 - Prijevoz koji se, prema sporazumu prijevoznika i pošiljatelja unesenom u teretni list, obavlja uz obaveznu pratnju, ako je gubitak ili oštećenje nastalo zbog opasnosti koju je pratitelj trebao otkloniti
- **POZICIJA ŽELJEZNIČKOG PRIJEVOZNIKA I IMATELJA PRAVA U VEZI S POZIVANJEM NA NEKU POSEBNU OPASNOST JEDNAKA KAO KOD CMR**

UGOVOR O PRIJEVOZU ROBE ŽELJEZNICOM (PREMA CIM/COTIF) III

ODGOVORNOST PRIJEVOZNIKA cont 2.

- Granice odgovornosti
 - Gubitak robe – 17 SDR/kg bruto mase izgubljene ili oštećene robe + potpun iznos troškova prijevoza i carine i drugih troškova vezanih uz prijevoz
 - Oštećenje robe – iznos umanjene vrijednosti robe (razlika vrijednosti neoštećene robe na polazištu i oštećene robe na odredištu; ne više od granice za gubitak) + iznos troškova prijevoza, carine i drugih troškova vezanih uz prijevoz (u istom omjeru);
 - Zakašnjenje (dostavni rok naznačen ugovorom ili, podredno, CIM/COTIF-om) – četverostruka vozarina (kumulacija s naknadom za oštećenje ako ono nije prouzročeno zakašnjenjem; presumpcija gubitka u slučaju prekoračenja dostavnog roka duljeg od 30 dana)
 - Poseban tolerirajući iznos u pogledu oštećenja robe koja prirodno gubi na masi za vrijeme prijevoza (2% za tekuće i 5% za čvrste terete)

UGOVOR O PRIJEVOZU ROBE ŽELJEZNICOM (PREMA CIM/COTIF) III

ODGOVORNOST PRIJEVOZNIKA cont 3.

- Slučajevi odgovornosti prijevoznika preko CIM/COTIF-om propisanih granica od 17 SDR/kg odnosno četverostruke vozarine
 - Prouzročenje štete namjerno ili bezobzirno i sa sviješću (znajući) da će šteta vjerojatno nastati (gubitak prava na ograničenje)
 - Deklaracija (veće) vrijednosti – sporazum prijevoznika i pošiljatelja da će pošiljatelj deklarirati u teretnom listu (veću) vrijednost robe, u kojem slučaju prijevoznik za dokazani gubitak i oštećenje odgovara do te veće vrijednosti a ne do 17 SDR
 - Poseban interes u isporuci – sporazum prijevoznika i pošiljatelja da će pošiljatelj deklarirati u teretnom listu iznos posebnog interesa u isporuci, u kojem slučaju prijevoznik je u obvezi isplatiti naknadu dokazanog iznosa pretrpljene štete zbog gubitka, oštećenja ili zakašnjenja do naznačenog iznosa – ŠIRI OPSEG ŠTETA

UGOVOR O PRIJEVOZU ROBE ŽELJEZNICOM (PREMA CIM/COTIF) III

ODGOVORNOST PRIJEVOZNIKA cont 4.

- Odgovornost kada se na temelju ugovora prevoze željeznička vozila
- Odgovornost na osnovi pretpostavljene krivnje
- Granica odgovornosti za gubitak željezničkog vozila (i intermodalne transportne jedinice) je uobičajena vrijednost vozila u mjestu i u vrijeme gubitka, podredno u mjestu i u vrijeme preuzimanja na prijevoz, a u slučaju oštećenja granica je iznos troškova popravka (nikad više od granice za gubitak)

UGOVOR O PRIJEVOZU ROBE ŽELJEZNICOM (PREMA CIM/COTIF) IV.

- Podnošenje zahtjeva za naknadu štete
- Važnost prigovora na manjkavo stanje ili količinu robe odnosno zbog zakašnjenja (odmah a najkasnije u roku od 7 dana za štete na robi odnosno 60 dana za zakašnjenje); u suprotnom se, u pravilu, gasi pravo na tužbu
 - Aktivno legitimiran jesu pošiljatelj do trenutka kada primatelj preuzme teretni list, ili robu ili je primatelj već od izdavanja teretnog lista ovlašten ostvarivati prava protiv prijevoznika
 - Pasivno legitimirani: prvi prijevoznik, posljednji prijevoznik, uzastopni prijevoznik naveden u teretnom listu, prijevoznik na čijem dijelu puta je nastala šteta; prijevoznik kojem je plaćena vozarina

UGOVOR O PRIJEVOZU ROBE ŽELJEZNICOM (PREMA CIM/COTIF) V

- Zastarni rok: 1 godina (u taksativno navedenim iznimnim slučajevima dvije godine) računajući od dana kada je roba predana primatelju odnosno, u slučaju gubitka, od tridesetog dana nakon proteka dostavnog roka.
- Nadležan sud:
 - Države Stranke prema sporazumu stranaka
 - Države trajnog boravišta tuženika, njegovog glavnog mjesta poslovanja odnosno države u kojoj je agencija ili podružnica preko koje je ugovor sklopljen
 - Države u kojoj je prijevoznik preuzeo robu ili u kojoj je mjesto isporuke robe

ODREDBE ZUPŽP O PRIJEVOZU ROBE

- Koncipiran na osnovi COTIF 1980. bez uvažavanja promjena koje je donio Protokol iz 1999. /ugovor je formalan i realan; drugačija stilizacija posebnih opasnosti; zastarjelo normiranje ponašanja prijevoznika zbog kojeg gubi pravo ograničenja odgovornosti (već krajnja nepažnja); nepoznavanje instituta deklaracije veće vrijednosti .../
- Prenisko ograničenje odgovornosti:
 - 2 kn/kg izgubljene odnosno oštećene robe
 - Dvostruka vozarina za zakašnjenje
- **POTREBNA TEMELJITA NOVELA ZAKONA**

UGOVORI O PRIJEVOZU PUTNIKA I PRTLJAGE ŽELJEZNICOM (PREMA CIV/COTIF)

- Područje primjene CIV/COTIF (međunarodni prijevoz)
- svaki ugovor o željezničkom prijevozu putnika, uz naknadu ili besplatno, kad je polazište i odredište u različitim državama strankama, bez obzira na mjesto stalnog boravišta ili mjesto poslovanja i nacionalnosti strana u ugovoru o prijevozu.
- međunarodni prijevoz, koji je predmet samo jednog ugovora, a uključuje cestovni ili riječni prijevoz u unutrašnjem prometu države članice, kao dopuna pograničnog željezničkog prijevoza
- međunarodni prijevoz koji je predmet samo jednog ugovora o prijevozu uključuje pomorski ili pogranični riječni prijevoz, kao dodatak željezničkom prijevozu, ako se pomorski ili pogranični riječni prijevoz obavlja putem usluga uključenih u popis usluga predviđenih u COTIF
- U pogledu obveza prijevoznika u slučaju usmrćenja ili osobne povrede, za putnike koji prate pošiljku čiji je prijevoz izvršen sukladno s CIM/COTIF.
- Akronim CIV

UGOVORI O PRIJEVOZU PUTNIKA I PRTLJAGE ŽELJEZNICOM (PREMA CIV/COTIF) II

- Izdavanje putne karte kao *prima facie* dokaza o zaključivanju i sadržaju ugovora o prijevozu putnika
- Izdavanje prtljažnice kao *prima facie* dokaza o zaključivanju i sadržaju ugovora o prijevozu prtljage
- Posebna potvrda o prijemu vozila na prijevoz
- Važnost općih uvjeta prijevoza koji su sastavni dio ugovora (uključivo i tarife)

UGOVORI O PRIJEVOZU PUTNIKA I PRTLJAGE ŽELJEZNICOM (PREMA CIV/COTIF) II

ODGOVORNOST PRIJEVOZNIKA ZA PUTNIKE

- **Odgovornost za štetu koja proizlazi iz putnikove smrti, povrede (tjelesne ili mentalne) koja je rezultat nezgode tijekom prometovanja željeznice i koja se dogodila dok je putnik bio u željezničkom vozilu, odnosno ulazio ili izlazio iz njega;**
- **Odgovornost je utemeljena na RELATIVNOME KAUZALITETU**
- **Egzoneracijski razlozi:**
 - a) **Okolnosti koje nisu povezane sa željezničkom djelatnošću, koje prijevoznik nije mogao izbjeći i čije posljedice nije mogao spriječiti niti uporabom dužne pažnje s obzirom na specifične okolnosti slučaja**
 - b) **Krivnja putnika**
 - c) **Radnje treće osobe, koju prijevoznik nije mogao spriječiti i čije posljedice nije mogao izbjeći ni uporabom dužne pažnje s obzirom na specifične okolnosti slučaja (drugi prijevoznik na istoj infrastrukturi nije treća osoba)**
- **Na jednakim principima prijevoznik odgovara i za štetu zbog otkazivanja, kašnjenja ili izgubljene veze koje ima za posljedicu da putnik ne može nastaviti putovanje istog dana ili se ono ne može tražiti zbog specifičnih okolnosti**

UGOVORI O PRIJEVOZU PUTNIKA I PRTLJAGE ŽELJEZNICOM (PREMA CIV/COTIF) II

ODGOVORNOST PRIJEVOZNIKA ZA PUTNIKE cont.

- Opseg i visina odgovornosti
 - a) Šteta vezana uz smrt, posebno transport tijela i pogrebni troškovi
 - b) Troškovi obveznog uzdržavanja uvijek a neobveznog ako je to predviđeno nacionalnim pravom
 - c) Troškovi liječenja i transporta
 - d) Naknada za financijske gubitke zbog potpune ili djelomične radne nesposobnosti (izgubljena zarada) te povećanih potreba
 - e) Druge vrste šteta ako je to predviđeno nacionalnim pravom
- Granica odgovornosti po putniku za tražbine b) i d) određuje se nacionalnim pravom, ali se ta granica neće primjenjivati ako je niža od 175 000 SDR (tada će se primijeniti ovaj navedeni iznos ograničenja)
- Pitanje ograničenja za druge vrste šteta rješava se prema nacionalnom pravu
- **Obvezno osiguranje odgovornosti prijevoznika (Članak 12. Uredbe 1371/2007)**
- Zakašnjenje: razumni troškovi smještaja i obavješćivanja osoba koje čekaju putnike a druge vrste šteta sukladno nacionalnom pravu - EU Uredba 1371/2007

UGOVORI O PRIJEVOZU PUTNIKA I PRTLJAGE ŽELJEZNICOM (PREMA CIV/COTIF) II

ODGOVORNOST PRIJEVOZNIKA ZA PRTLJAGU

- Ručna prtljaga:
 - Dokazana krivnja osim u slučaju kada je došlo i do STOP, kada je princip odgovornosti jednak kao za putnike
 - Granica odgovornosti je 1400 SDR po putniku
- Predana prtljaga
 - Princip relativnog kauzaliteta s
 - a) općim egzoneracijskim razlozima (krivnja putnika, pogrešna uputa, unutrašnjom manom prtljage ili okolnosti koju prijevoznik nije mogao izbjeći i čije posljedice nije mogao spriječiti) i
 - b) posebnim egzoneracijskim razlozima (nedostatno pakiranje, posebna priroda prtljage, stvari koje se ne mogu prevoziti kao prtljaga)
 - Granica odgovornosti u pogledu gubitka prtljage kada je iznos štete dokazan iznosi 80 SDR/kg ili 1200 SDR/po komadu prtljage, a kada iznos štete nije dokazan granica iznosi 20 SDR/kg ili 300 SDR po komadu prtljage
 - U pogledu oštećenja prtljage, prijevoznik mora nadoknaditi izgublenu vrijednost zbog oštećenja ali ne više od iznosa koji bi se dugovali u slučaju gubitka
 - Granica za vozila je 8000 SDR + 1400 SDR za stvari u/na vozilu

UGOVORI O PRIJEVOZU PUTNIKA I PRTLJAGE ŽELJEZNICOM (PREMA CIV/COTIF) III

- Koga se može tužiti?
 - STOP: Samo prijevoznika na čijem dijelu puta se dogodila nesreća odnosno, ako postoji, zamjenskog prijevoznika
 - Za druge štete: prvog i posljednjeg prijevoznika, odnosno prijevoznika koji je obavljao dio prijevoza na kojem se zbio događaj koji je doveo do štete
 - Na što valja paziti da se prava ne izgube?
- Podnijeti obavijest o nezgodi koja je dovela do STOP u roku od godine dana od saznanja za štetu (inače se u pravilu gasi pravo na pokretanje postupka);
- Rokovi zastare (za putnika tri godine od nezgode; za druge osobe tri godine nakon smrti putnika uz maksimum od pet godina nakon nezgode); za ostale tražbine jedna godina, odnosno dvije u slučaju kvalificirane krivnje prijevoznika
- Nadležan sud: sud države stranke prema sporazumu stranaka i sud države stranke glavnog poslovnog mjesta tuženika, odnosno mjesta podružnice ili agencije preko koje je ugovor sklopljen

ODREDBE ZUPŽP

- Ne postoji egzoneracija zbog prouzročenja štete od strane treće osobe
- Odgovornost za predanu prtljagu normirana kao odgovornost za robu (ograničenje od 2 kn/kg)
- Odgovornost za ručnu prtljagu na principu dokazane kvalificirane krivnje (namjera i krajnja nepažnja)
- Pitanje ograničenja odgovornosti za STOP: upućivanje na opće propise o odgovornosti za štetu (ZOO) – Postoji li prema hrvatskom pravu ograničenje odgovornosti željezničkog prijevoznika za ove štete?
- Zastara za STOP – dvije godine; obaveza pisanog prigovora pa ako prijevoznik ne isplati naknadu u roku od 15 dana – tužba
- U nekim elementima suprotan EU propisima o zaštiti prava putnika i COTIF/CIV-u

➤ POTREBNO JE NOVELIRATI ODREDBE ZUPŽP